

<https://www.liberportal.glasgrada.hr/dubrovnik-ocima-proslosti/19-studenog-1991-vapor-s-dusom-proslo-je-30-godina-od-junackog-spasavanja-mb-perast#pid=1>

Svako jutro, kada bi se probudili ti “nemoćnici u pameti”, umjesto izrečenog: dobro jutro, punili su cijevi svojih oruđa i gađali po “Perastu”

Piše: Silvio Market, tiskano izdanje Glasa Grada

„Perast“ je ostao na površini mora, goreći i vrteći se oko svoje osi mjesec dana. U srijedu; 13.11.1991., zapuhala je jaka bura i odnijela „Perast“ do same zapadne obale, pod hotel Osmine, da bi potom okrenuo vjetar sjeverac (tramuntana), koji je brod usmjerio pramcem prema izlaznim vratima uvale. Na čuđene malobrojnih mještana Slanog, koji su gledali to, „Perast“ je prošao kroz vrata uvale i izašao u Koločepski kanal kao da je plovio vođen svojom posadom i pogonom. Evo kako je taj događaj vidjela gospođa Marija Bujak: Brod je vjetar nosio po vali, čas put brda Kamenica, a potom do hotela Osmine. Bio je taj vas crn, izgoren, jadan i nevojan... Pluto je pod hotelom, da bi se onda odjedanput okrenuo provu

prema izlazu i iziš'o ko da mu je makinja bila upaljena. Da nijesan to gledala, ne bih mogla vjerovat...

Na taj način, čudnom igrom zloće okupatorske vojske, te uz pomoć mora i vjetra, „Perast“ je izašao iz slanske uvale i našao se u Koločepskom kanalu. Ostao je bez posade, bez pogona, oštećen i prepušten granatama koje su ga svakodnevno uništavale, s konačnim ciljem potpunog potapljanja od strane JNA. Sa Šipanske osmatračnice, iz stare tvrđe na brdu prvi su ga uočili hrvatski oružnici, u prvi tren misleći da je jedan od ratnih brodova JRM-e u "šetnji" po kanalu. Kada su vidjeli svoj bijeli brod, bili su i sretni i jako tužni zbog tog.

Sretni, jer je priopćenje zapovjednika 9. sektora VPO o brodu Perast, viceadmirala Miodraga Jokića, bila jedna velika laž. On je izjavio: Prema informacijama pretpostavljene komande m/b Perast se nalazi u luci Slano, gde je 11. oktobra 1991. godine od dejstva minobacačkog i artiljerijskog oruđa ZNG-a (Zbora Narodne Garde), s ostrva Šipana pogođen i od posledica ovog dejstva zapaljen i izgoreo. Odgovornost za stradanje ovog broda snose paravojne formacije na teritoriji Dubrovnika. A tuga, velika tuga je bila vidjeti brod kako zajedno s puno drugih barčica, te ostalih plovila besciljno luta Koločepskim kanalom, nošen morskim strujama i zapusima vjetrova. Svako jutro, kada bi se probudili ti "nemoćnici u pameti", umjesto izrečenog: dobro jutro, punili su cijevi svojih oruđa i gađali po "Perastu". Svako jutro se ta disharmonija života, ubilačkih nota, razljegala po moru, čuvši se po cijelom Primorju, Elafitima, sve do Stona. Nije to bilo lako slušati, a još je teže bilo trpjeti saznanje gdje taj završni, disonantni zvuk JNA "bubnja" završava u tom kratkom ritmu "posmrtnih koračnice". Zbog tog, 19.11.1991.-utorak, prije zore, a dan nakon mučnih dojavnih vijesti o padu Vukovara, pripadnik specijalne postrojbe HRM-e; Ante Ondini ulazi u gliser HRM-e na Brocama. Još je bio potpuni mrak, a na moru jaka južina, koja je punom snagom valova dočekala njegov gliser-"Gumu" na izlazu iz Stonskog kanala. Ante je usprkos tome glisirao punom snagom prema "Perastu", koji je bio blizu otočića Mišnjak, u Koločepskom kanalu. Za njim su krenuli i ostali pripadnici postrojbe. Bijeli brod je bio okrenut pramcem prema Stonskom kanalu, tako da je Anti poslužio i kao zaklon od direktnog "ubilačkog pogleda" s kopna. Došavši do "Perasta" uspeo se po lijevoj bočnoj strani na brod, te uspio privezati i zategnuti konope svog gumenjaka za "Perast", i pripremiti se za tegljenje broda.

Ostali članovi postrojbe, zajedno sa zapovjednikom Tihomirom Lukovićem-Lukom, okružili su par puta brod svojim gliserima, ponudili pomoć, no Ante je rekao da će sam. Tada su tu čudnu aktivnost oko "Perasta" primjetili i bezumnici u uniformama JNA-e. Nije im bilo jasno što se događa, jer, još je bilo mračno, pod nebom tustih oblaka, oko 6 sati ujutro. No kada su se uvjerali kako "Perast" polako plovi prema zapadu, pomahnitali su. U svojim dojavama i obrazloženjima o neočekivanom događaju izjavljivali su sljedeće: Onaj brod je krenuo prema zapadnoj strani kanala, šta se ovo dešava?... Gađaj zapovedni most, ne dajte im da ga odvedu... Pucaj bre iz svog naoružanja po njima, majci im ga spalim, kako uspeše da pokrenu motore,... Potvrdu o kretanju broda je potvrdio i zastavnik JNA; Živan Pešić s radarske stanice "Gruj" na Mljetu, dajući koordinate, čak i svjetlosne signale artiljeriji na kopnu, kao dodatni pokaz kuda će gađati. Koliki su primitivni besmislenjaci bili, jasno pokazuje njihova prostačka retorika, ali i zaključci kako je "Perast" pokrenuo svoje motore i kako se s njim upravlja s potpuno uništenog zapovjednog mosta. Može li to itko pametan reći, osim militantno-primitivne strukture okupatorske vojske?! I onda je počelo... Kanonada po moru, brodu, a granate svih vrsta i kalibara. Pogotovo je svoj bijes htjela pokazati posada tenka T-55. To je bila ona posada tenka koja "Perast" nije uspjela potopiti u Slanskoj vali, kada su mu zadali najteže rane, porušivši mu nadgrađe i probivši mu rupu u desnoj strani pramca, tik do sidra. Smješteni na Ratcu, na istočnom prilazu u Slano, bjesomučno su i neprestance gađali

prema "Perastu", ali ni to im nije pomoglo da ga potope to jutro. Koristeći brod kao zaklon, vanbrodski motor "Gume" je polako, ali sigurno teglio "Perast" prema zaklonu Stonskog kanala. Sporo je sve to teklo, tako da je brod heroj dotegljnjen u malu uvalu sigurnosti Stonskog kanala tek popodne, nakon 8 sati teglja. Privezan je uz obalu s krme, spuštenu mu je lijevo sidro, te se napokon našao u sigurnosti. Osjećaji koji su preplavili specijalce HRM-e nakon nevjerojatnog zadatka najbolje opisuje zapovjednik HRM postrojbe; Tihomir Luković-Luka.

Sudbina broda Perast ocrta sliku čitave militantne srpske strukture koju znamo po čitavom nizu naziva. Jedan od njih je i jugoslavenska vojska. Upravo ta vojska u čijem se sastavu nalazi i JRM pokazala je svoje pravo lice kroz sudbinu broda Perast. Brod je na mulu u Slanom potpuno opljačkan, a zatim je ostavljen u Koločepskom kanalu da pluta. Služio je zapravo kao meta pijanim četnicima kako bi na tom brodu vježbali bojno gađanje. Zna se, brod za Dalmatince nije samo prevozno sredstvo, mi čvrsto vjerujemo da ima dušu. To je biće koje se bori i igra s morem, prkosi mu i ulaguje se pod rukom pomoraca. Naša je odluka bila posve prirodna. Zato smo odlučili spasiti "Perasta". Ako treba i potopiti smo ga htjeli, da mu olakšamo muke, kao što bi svaki gospodar napravio za svog ljubimca. "Perast" je bio i ostao ljubimac svih Dubrovčana, Kalamoteza, Lopuđana, Šipanjaca, Mlječana, i svih koji su s njim brodili. Tako je i naš ljubimac postao, naše postrojbe; Ante, Iva, Braca, Frane, Robija, Pera, Jerkovića, i moj...

Na samom brodu prvi dojmovi su bili zastrašujući. "Perast" je napola bio izgorio, osobito od strane pramca. Na desnom boku, u blizini sidra, bila je velika rupa. Po brodu je nađeno nebrojeno tragova izživljavanja srbo-crnogorske armade. Krmeni dio broda je prilično sačuvan bio, kao i gornja paluba, iznad krme. Dva čamca za spašavanje su bila na svom mjestu, iako otrgnuta od uza kojima su bili pričvršćeni za postolja.

Na čamcima (lajbotima) su pisale takve gnusne riječi da to ne mogu napisati na papiru kojeg čitate. Stravično je bilo na dijelu broda gdje je nekada bio zapovjednički most, te sobe kapetana i upravitelja stroja. Sve je to bilo razrušeno, spaljeno i urušeno. U gotovo pedeset dana patnje, "Perast" nije doživio, očito, ni jedan miran dan. Divljaci bez duše su stalno "dimili" po brodu. Vidjelo se da je namjerno gađan, kako bi primitivci uživali u plamenu koji je progutao nadgrađe, instalacije, opremu... Drveni pod na pramcu, koji je bio od tikovine, više nije postojao. Crna boja gareži prevladavala je, kao u šumi nakon požara. Začudno je bilo s vrh pramca broda vidjeti dva kрана brodske dizalice (derići), kako su nakon svega uspjeli uspravno ostati na uništenom mostu i u kojem položaju. Spojili su se na sredini, vrhovima, tako da su izgledali kao spojene ruke koje zahvaljuju spasiocima svojim. U brodskim salonima su bili iščupani i polomljeni stolovi, razbijen brodski šank, porazbijana sjedala za putnike, noževima izrezani pojasevi za spašavanje, te probijena bočna stakla od šrapnela i metaka... Sve, ali baš sve što se moglo uništiti, razoriti, razbiti, sve su to "osloboditelji" na "Perastu" uradili. "Junačine" bez pameti i morala nikada neće moći shvatiti što su učinili, a svojoj djeci i unucima tko zna što će pričati o svojoj bezumnosti. Na m/b Perast je to isto popodne, na krmeni jarbol, postavljena Hrvatska zastava, kao zalog vjere u pobjedu, kao bljesak sunca slobode koji je obasjao Vapor s Dušom. Vapor koji je pokazao prkos kroz patnju, koji je pobjedio, i koji je ostao ponosno na površini svog, Hrvatskog mora...

Tekst je objavljen u tiskanom izdanju Glasa Grada